

POLUBOWNE ZAŁATWIENIE SPRAWY W POSTĘPOWANIU ADMINISTRACYJNYM

AMICITIVE SETTLEMENT OF A CASE IN ADMINISTRATIVE PROCEEDINGS

Dr Paulina Ura

Uniwersytet Rzeszowski, Polska
e-mail: urapaulina@op.pl; <https://orcid.org/0000-0001-6665-5761>

Abstrakt

Organy administracji publicznej w sprawach, których charakter na to pozwala, dążą do polubownego rozstrzygnięcia kwestii spornych oraz ustalenia praw i obowiązków będących przedmiotem postępowania. Celem niniejszego opracowania jest przedstawienie problematyki związanej z polubownym załatwieniem spraw w postępowaniu administracyjnym z uwzględnieniem roli organu w dążeniu do polubownego rozstrzygnięcia kwestii spornych oraz do polubownego ustalania praw i obowiązków stron postępowania będących przedmiotem postępowania administracyjnego. Zasadę polubownego załatwiania spraw konkretyzują w szczególności dwie instytucje procesowe – ugoda administracyjna i mediacja.

Słowa kluczowe: polubowne załatwienie sprawy, ugoda administracyjna, mediacja, konstrukcja ADR, sporne interesy

Abstract

In cases where possible, public administration bodies strive for an amicable settlement of disputes and to establish the rights and obligations that are the subject of the proceedings. The purpose of this study is to present the issues related to the amicable settlement of cases in administrative proceedings, taking into account the role of the authority in the pursuit of an amicable settlement of disputes and the amicable settlement of the rights and obligations of the parties to the proceedings being the subject of administrative proceedings. The principle of an amicable settlement of cases is specified in particular by two procedural institutions – the administrative settlement and mediation.

Keywords: amicable settlement of the case, administrative settlement, mediation, ADR structure, disputed interests

Wstęp

Postępowanie administracyjne jest skonstruowane jako postępowanie inkwizycyjne, tj. takie postępowanie, w którym organ je prowadzący ma pozycję nadrzędną nad stroną i rozstrzyga o zakresie jej praw i obowiązków [Żukowski i Sawuła 2002, 55], w przeciwieństwie do postępowania sądowego (cywilnego czy karnego). Przede wszystkim nie ma ono formy kontradiktoryjnej, czyli brak jest w nim sporu prowadzonego przez dwie równouprawnione strony przed bezstronnym sądem. W wielu postępowaniach administracyjnych występuje tylko jedna strona. Nawet jeżeli będzie ono dotyczyło kilku stron, to nie zmieni ono formy, gdyż strony te pozostają wyłącznie w więzach prawnych z organem administracji publicznej. Jednakże *Kodeks postępowania administracyjnego*¹ zawiera dwie podstawowe instytucje, pozwalające w pewnym zakresie na respektowanie woli stron co do sposobu ułożenia stosunku administracyjnoprawnego: ugodę oraz mediację. Nie wykluczają one podejmowania przez organ działań innego rodzaju, zmierzających do polubownego załatwienia sprawy lub rozstrzygnięcia kwestii spornych [Przybysz 2022].

1. Pojęcie i instytucje polubownego załatwienia sprawy

Ogółe zasady postępowania administracyjnego zostały wskazane w art. 6-16 k.p.a. Zasady te odgrywają szczególną rolę w postępowaniu przed organami administracji, ponieważ są one jednym z gwarantów praworządności, a co za tym idzie – wzmacniają pozycję procesową strony stosunku administracyjnoprawnego. Wyodrębnienie grupy norm proceduralnych i nadanie im charakteru zasad postępowania świadczy o ich wyróżnieniu i szczególnej pozycji wśród wszystkich norm proceduralnych. Zasady te wyznaczają prawne standardy działania administracji przy podejmowaniu rozstrzygnięcia [Klimaszewski 2018, 21].

---

¹ Ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. *Kodeks postępowania administracyjnego*, Dz. U z 2022 r. poz. 2000 z późn. zm. [dalej: k.p.a.].

Jedną z podstawowych zasad ogólnych postępowania administracyjnego jest zasada polubownego załatwienia sprawy, która, nowelizacją z kwietnia 2017 r.², zastąpiła instytucję ugodowego załatwienia sprawy. Stosownie do art. 13 § 1 k.p.a. organy administracji publicznej w sprawach, których charakter na to pozwala, dążą do polubownego rozstrzygnięcia kwestii spornych oraz ustalania praw i obowiązków będących przedmiotem postępowania w należących do ich właściwości sprawach, w szczególności przez podejmowanie czynności: 1) skłaniających strony do zawarcia ugody, w sprawach, w których uczestniczą strony o spornych interesach; 2) niezbędnych do przeprowadzenia mediacji.

Wobec powyższego treścią zasady polubownego załatwienia spraw administracyjnych jest dążenie organu administracji publicznej prowadzącego postępowanie administracyjne do polubownego rozstrzygnięcia kwestii spornych oraz do polubownego ustalania praw i obowiązków (stron postępowania) będących przedmiotem postępowania administracyjnego. Obowiązkiem prawnym organu prowadzącego postępowanie administracyjne nie jest więc polubowne załatwienie sprawy, lecz jedynie – co wynika z charakteru przepisu art. 13 k.p.a. jako zasady prawa – „dążenie” do jej polubownego załatwienia. Obowiązek ten polega zatem na podejmowaniu czynności skłaniających strony do zawarcia ugody, niezbędnych do przeprowadzenia mediacji, a także umożliwiających przeprowadzenie mediacji lub zawarcie ugody, a w szczególności udzielanie wyjaśnień o możliwościach i korzyściach polubownego załatwienia sprawy. Wobec tego obowiązek organu polega na nakłanianiu stron do polubownego załatwienia sprawy, wskazując, że załatwienie sprawy w taki sposób może wpłynąć na uproszczenie i przyspieszenie postępowania, co również ma istotne znaczenie dla ekonomiki postępowania administracyjnego, natomiast strona ma jedynie prawo z niego skorzystać. W żadnym wypadku organ nie może zmuszać stron do zawarcia ugody czy udziału w postępowaniu mediacyjnym.

Polubowne rozstrzygnięcie spornych interesów należy odnosić do wszelkich kwestii prawnych i faktycznych, które są sporne między stronami i mogą być przedmiotem mediacji, natomiast polubowne ustalanie praw

---

² Ustawa z dnia 7 kwietnia 2017 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania administracyjnego oraz niektórych innych ustaw, Dz. U. poz. 935.

i obowiązków należy rozumieć jako załatwienie sprawy administracyjnej w formie ugody. Mediacja może zatem poprzedzać załatwienie sprawy zarówno w formie decyzji, jak i w formie ugody. W tym drugim przypadku, tj. gdy mediacja poprzedza załatwienie sprawy w formie ugody, zasada polubownego rozstrzygnięcia spraw administracyjnych realizuje się najpełniej [Wróbel 2020].

Jak już wskazano na wstępie, zarówno ugoda, jak i mediacja są niewładczą formą działania administracji, która charakteryzuje się brakiem wystąpienia przymusu i stanowi alternatywę do tradycyjnego postępowania administracyjnego kończącego się jednostronnym, władczym rozstrzygnięciem organu. Istota władztwa sprowadza się do tego, że administracja publiczna jednostronnie decyduje o treści stosunku prawnego, jaki połączy ją z podmiotem stojącym poza jej strukturami, sama ustala jego prawa lub obowiązki i sama stosuje sankcje w razie naruszenia zakazów. Tak więc głównym elementem władztwa jest możliwość zastosowania przymusu (nacisku, presji, siły) [Arkuszewska 2014, 102].

Polubowne załatwienie sprawy opiera się na konstrukcji ADR (ang. *Alternative Dispute Resolution*), co obecnie oznacza alternatywne (nazywane również *amicable* – przyjazne, *appropriate* – właściwe, *assisted* – wspomagane) metody (sposoby, formy, modele, systemy, tryby) rozwiązywania sporów. Metody te stanowią zagadnienie, które – jak podkreśla Aneta M. Arkuszewska – nie jest rozumiane w sposób homogeniczny oraz może być definiowane jako mniej lub bardziej złożone zagadnienie [Tań 2017, 121]. ADR definiowane jest zatem jako polubowny i pojednawczy sposób rozwiązywania konfliktów i sporów oparty na idei dążenia do porozumienia oraz znalezienia kompromisowego wyjścia z sytuacji konfliktowej [Kalisz 2014, 26]. W literaturze można też spotkać definiowanie pojęcia ADR w bardziej złożony sposób – poprzez ujęcie konceptualne, opierające je na rekonstrukcjonizmie (ujęcie statyczne), deskryptywizmie (ujęcie dynamiczne) oraz podejściu wartościującym [Weitz i Gajda-Roszczyńska 2008, 5]. W ujęciu rekonstrukcyjnym analiza konceptualna pojęcia ADR zakłada rekonstrukcję poprzez arbitralne sformułowanie kryteriów pozwalających na określenie danego pojęcia, w wyniku których powstanie sztywna definicja, w której muszą wystąpić wszystkie określone elementy. W ujęciu deskryptywnym analiza konceptualna ADR zakłada powstanie usystematyzowanego katalogu określonych elementów, składających się

na pojęcie ADR, zaś za jej rezultat może zostać uznana teoria continuum ADR. W ujęciu wielosegmentowym zakłada się ustanowienie określonych kryteriów moralnych lub ewaluacyjnych, które, w przypadku ich realizacji, przesądzą o przynależności do danego pojęcia. Podejście wielosegmentowe zakłada także w jednym z wariantów analizę istotnych lub niezbędnych cech pojęcia ADR. W takim wypadku określenie tego pojęcia powstaje poprzez zdefiniowanie jego istotnych lub niezbędnych cech [ibid.].

W świetle powyższego, najważniejszymi zaletami ADR są: szybkie tempo, zredukowane koszty, odformalizowany przebieg (poufność), twórcze i trwałe rozwiązanie (udział ekspertów), szansa na zachowanie/odbudowę relacji (satysfakcja psychologiczna), możliwość powrotu lub skorzystania z drogi sądowej [Kalisz i Zienkiewicz 2014, 27].

2. Ugoda jako instytucja polubownego załatwienia sprawy

Zasada polubownego załatwiania spraw administracyjnych dotyczy załatwiania wyłącznie tych spraw administracyjnych, których charakter pozwala na ich polubowne załatwienie. Pierwszą z instytucji procesowych, mających podstawowe znaczenie dla realizacji zasady polubownego załatwiania spraw, jest instytucja ugody administracyjnej, która została unormowana w rozdziale 8 działu II k.p.a. (art. 114-122 k.p.a.). Warto nadmienić, iż rolą organu w takim postępowaniu jest swoistego rodzaju nadzór nad zawieraną ugodą, natomiast samej ugody nie można zawrzeć z organem. Organ nie jest bowiem stroną postępowania, a jego rolą jest kształtowanie praw i obowiązków strony.

W odniesieniu do polubownego załatwienia sprawy w formie ugody sprawa pozwalająca na takie jej załatwienie jest definiowana jako „sprawa, w której uczestniczą strony o spornych interesach”. Dlatego też w danym postępowaniu muszą uczestniczyć co najmniej dwie strony oraz ich interesy muszą mieć charakter sporny. Jak słusznie zwrócił uwagę sąd administracyjny, ugoda może być zawarta pomiędzy stronami, a zatem nie jest dopuszczalne zawarcie ugody w sprawie, w której występuje tylko jedna strona. W takich sprawach strona nie może zawrzeć ugody z organem administracji publicznej, przed którym toczy się postępowanie. Ugoda może być więc zawarta, jeśli w sprawie występują strony o spornych interesach,

o czym mowa w art. 13 § 1 pkt 1 k.p.a.³ Nie można przy tym za stronę postępowania uznać organu wydającego rozstrzygnięcie, gdyż posiada on uprawnienia do jednostronnego, władczego kształtowania sytuacji prawnej strony, a więc nie może być podmiotem takiej ugody. Natomiast sporny charakter sprawy występuje w okolicznościach, gdy przedmiotem jest przyznanie uprawnienia. Może to być sytuacja, w której nabycie prawa przez jedną stronę odbywa się kosztem drugiej strony, która w swoim prawie zostaje ograniczona lub wręcz pozbawiona możliwości korzystania z niego [Klimaszewski 2018, 38].

Rolą organu przy realizacji zasady polubownego załatwienia spraw jest nakłanianie stron do zawarcia ugody. Analiza art. 13 § 1 pkt 1 wymaga ustalenia normatywnego znaczenia terminu „skłaniać strony”. Wydaje się, że znaczenie słowa „nakłanianie” nie powinno być rozumiane tak jak w ujęciu potocznym. Dopuszczalne jest wyłącznie udzielanie informacji stronom o takiej możliwości i przedstawianie korzyści wynikających ze skorzystania z tego rozwiązania (krótszy termin zakończenia sprawy i wpływ stron na ustalenia oraz możliwość wyważenia interesów stron). W zakresie wyboru tej opcji strony muszą być autonomiczne. Tym samym wszelkie przejawy presji na strony powinny stanowić podstawę do podważenia zawartej ugody, czy to w toku instancji, czy to w trybie nadzwyczajnym [Knysiak-Sudyka 2019].

Z inicjatywą zawarcia ugody obowiązany jest wystąpić organ administracji publicznej, przed którym toczy się postępowanie. Nakłaniając strony do zawarcia ugody, organ administracji (urzędnik) zyskuje pozycję mediatora [Kmieciak 2004, 105]. Stanowi o tym art. 13 § 2 k.p.a. Organ natomiast uwzględni wnioski stron w tym przedmiocie, jeśli spełnione są przesłanki wymienione w art. 114 k.p.a. Czynienie przez strony wzajemnych ustępstw w zakresie ich praw i obowiązków, co stanowi sens ugody, jest możliwe wówczas, gdy interesy stron postępowania są wzajemnie sprzeczne⁴. A zatem ugoda polega na tym, że strony postępowania prowadzonego przez organ administracji zawierają porozumienie co do sposobu

---

³ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 6 marca 2019 r., sygn. akt I OSK 2364/18, Lex nr 2642531.

⁴ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 17 kwietnia 2019 r., sygn. akt I OSK 3046/18, Lex nr 2654148.

rozstrzygnięcia sprawy, które jest następnie zatwierdzane przez organ prowadzący postępowanie. Nie jest zatem możliwe zawarcie ugody między stroną a organem. Z punktu widzenia metod administrowania zawarcie ugody przez zainteresowane strony jest korzystniejsze od jednostronnego rozstrzygnięcia sprawy przez organ administracji, gdyż stwarza lepsze warunki dla późniejszego dobrowolnego wykonania postanowień tej ugody przez strony, bez potrzeby stosowania przymusu przez organ administracji.

Ugoda jest pisemnym porozumieniem stron o sprzecznych interesach w toczącym się postępowaniu administracyjnym i zastępuje akt administracyjny kończący postępowanie. Sama ugoda powinna być zawarta przed organem administracyjnym, przed którym toczy się postępowanie, a więc oświadczenia woli muszą być złożone przed nim, natomiast same negocjacje mogą się odbywać bez jego udziału [Adamiak i Borkowski 2017, 679]. Skoro ugoda może być zawarta w pewnym przedziale czasowym od momentu wszczęcia postępowania w danej instancji do momentu wydania decyzji administracyjnej (art. 115 k.p.a.) – to również wtedy powinna się pojawić aktywność organu pouczającego strony o celowości i możliwości zawarcia ugody [Arkuszewska 2012, 21].

Przesłanki zawarcia ugody zostały wymienione w art. 13 § 1, art. 114 i 115 k.p.a., których łączne spełnienie warunkuje dopuszczalność zawarcia ugody w postępowaniu administracyjnym. Są nimi: 1) sprawa administracyjna załatwiona w formie decyzji administracyjnej musi być zawisła przed organem administracji publicznej; 2) za ugodowym załatwieniem sprawy administracyjnej przemawia jej charakter, a zatem w sprawie muszą występować co najmniej dwie strony, których interesy są sporne, a rozbieżność tych interesów może być usunięta przez wzajemne ustępstwa stron, przy czym sporny charakter sprawy wynika z przepisów prawa materialnego; 3) ugodowemu załatwieniu sprawy administracyjnej nie sprzeciwia się przepis prawa; 4) ugoda może być zawarta w okresie od daty wszczęcia postępowania w danej instancji do czasu wydania przez organ decyzji w sprawie – zawarcie jest dopuszczalne zarówno w postępowaniu zwykłym – w pierwszej lub drugiej instancji, jak również po weryfikacji decyzji w postępowaniach nadzwyczajnych, kiedy zostaje otworzona możliwość merytorycznego rozpatrzenia sprawy.

Nie jest zatem dopuszczalne zawarcie ugody przed wszczęciem postępowania ani po jego zakończeniu, co podkreślił też Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 7 lipca 2011 r.: „Nie jest dopuszczalne zawarcie ugody poza postępowaniem administracyjnym prowadzonym w danej sprawie. Postępowanie administracyjne jest bowiem zorganizowanym ciągiem czynności procesowoprawnych i czynności materialnoprawnych, ale prowadzonych w wyznaczonych przepisami prawa granicach: w pierwszej instancji rozpoczyna je czynność wszczęcia postępowania w sprawie, a kończy doręczenie (ogłoszenie) decyzji stronie”⁵. Trzeba przy tym wskazać, że ugoda i decyzja administracyjna są równorzędnymi formami załatwienia sprawy administracyjnej. Ugoda administracyjna może być zawarta wyłącznie w sprawie, która podlega załatwieniu w drodze administracyjnej⁶.

Jak już wskazano, organ administracji publicznej powinien nakłaniać strony do zawarcia ugody. W praktyce ma to miejsce niezwykle rzadko, głównie ze względu na charakter postępowania administracyjnego. W przypadku gdy organ samodzielnie stwierdzi, że jest szansa na zawarcie w sprawie ugody, to powinien skorzystać z art. 116 k.p.a. i wyznaczyć stronom termin na jej zawarcie. Ustawodawca nie wskazał, aby organ musiał pytać strony o zdanie lub aby konieczna była ich zgoda. Jednak każda ze stron może zawiadomić organ o odstąpieniu od zawarcia ugody, co należy traktować tak samo jak brak zgody na zawarcie ugody. W takiej sytuacji organ powinien procedować dalej i po przeprowadzeniu postępowania wydać decyzję. Organ administracji publicznej wyznaczając stronom termin zawarcia ugody, jest związany art. 35 i n. lub przepisami szczególnymi określającymi terminy załatwienia spraw administracyjnych. Trafna jest uwaga, że nie może to prowadzić do przekroczenia ustawowego terminu, w którym sprawa powinna być załatwiona [Bursztynowicz i Sługocka 2020]. Jednakże w sytuacji, gdy organ nie zdąży przeprowadzić postępowania w terminie określonym dla załatwienia sprawy, powinien kontynuować dalsze czynności nawet po przekroczeniu terminu. Sytuacja taka powoduje powstanie obowiązku wyznaczenia dodatkowego terminu załatwienia sprawy, o czym

---

⁵ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 7 lipca 2011 r., I OSK 1277/10, Lex nr 1082617.

⁶ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 27 kwietnia 1983 r., SA 297/83, GAP 1987, poz. 46.

organ zawiadamia strony, podając przyczyny zwłoki, wyznacza nowy termin i poucza o prawie do wniesienia ponaglenia.

Odroczenie wydania decyzji i wyznaczenie stronom terminu zawarcia ugody następuje w drodze postanowienia, na które nie służy zażalenie. W postanowieniu tym organ administracji publicznej powinien odroczyć wydanie decyzji do dnia, który jest końcowym dniem terminu zawarcia ugody, oraz pouczyć strony o trybie i skutkach zawarcia ugody [Wróbel 2020].

Organ administracji publicznej jest obowiązany załatwić sprawę w drodze decyzji, jeżeli jedna ze stron zawiadomiła organ o odstąpieniu od zamiaru zawarcia ugody lub strony nie dotrzymały wyznaczonego terminu zawarcia ugody. Strona, która odstąpiła od zamiaru zawarcia ugody, nie jest jednak obowiązana zawiadamić o tym organu administracji publicznej; wystarczy, że nie podejmie żadnej czynności zmierzającej do zawarcia ugody. W sytuacji, gdyby nastąpiło przekroczenie terminu zawarcia ugody, organ administracji może przywrócić ten termin, po spełnieniu przesłanek określonych w art. 58 k.p.a. (zainteresowany złoży wniosek o przywrócenie terminu w ciągu 7 dni od dnia ustania przyczyny uchybienia terminu wraz z jednoczesnym dopełnieniem czynności, dla której określony był termin oraz uprawdopodobni [uwiarygodni stosowną argumentacją], że uchybienie terminu nastąpiło bez jego winy).

Zgodnie z art. 117 § 1 k.p.a. ugodę sporządza upoważniony pracownik organu administracji publicznej w formie pisemnej lub dokumentu elektronicznego, na podstawie zgodnych oświadczeń stron. Jeżeli ugoda jest sporządzana w formie pisemnej, oświadczenia składa się przed upoważnionym pracownikiem organu. Podstawowym warunkiem zawarcia ugody jest zgodne oświadczenie woli stron. Jej elementami składowymi powinny być: oznaczenie organu, przed którym została zawarta, data sporządzenia, oznaczenie stron postępowania, przedmiot i treść ugody, podpisy stron oraz podpis upoważnionego pracownika organu z podaniem imienia, nazwiska i stanowiska służbowego, a jeżeli ugoda została zawarta w formie dokumentu elektronicznego – kwalifikowane podpisy elektroniczne stron oraz upoważnionego pracownika organu administracji publicznej. W świetle art. 117 § 1 k.p.a. dokument ten powinien sporządzić pracownik organu wyznaczony do prowadzenia procedury ugodowej. Przygotowanie projektu

ugody przez organ albo jego pracownika nie może oznaczać, że w ten sposób stronom zostanie narzucona treść ugody. Wskazany podmiot ma jedynie utrwalić w wersji pisemnej wspólne ustalenia stron, które porozumiały się w kwestii danej sprawy administracyjnej. Podkreślić przy tym należy, że obowiązkiem organu w ramach zawierania niesformalizowanego porozumienia będącego przyczynkiem do sporządzania projektu ugody jest udzielanie stronom stosownych informacji w zakresie wynikającym z art. 9 k.p.a. Organ albo pracownik powinien jednak wyznaczyć im ramy prawne dopuszczalnego porozumienia ze wskazaniem, że porozumienie nie może dotyczyć faktów stanowiących determinantę faktyczną danej sprawy administracyjnej [Knysiak-Sudyka 2019]. Przed podpisaniem ugody upoważniony pracownik organu administracji publicznej odczytuje stronom jej treść, chyba że ugoda została sporządzona w formie dokumentu elektronicznego. Ugodę włącza się do akt sprawy.

Dla wywołania skutków załatwienia sprawy w drodze ugody konieczne jest jej zatwierdzenie przez organ, przed którym została zawarta. Ugoda jest aktem, który realizuje w postępowaniu administracyjnym normę prawa administracyjnego, a nie prawa cywilnego, stąd też podlega ona kontroli organu prowadzącego postępowanie i nie może istnieć bez wyrażenia przez ten właśnie organ stosownej akceptacji. Oznacza to, że ugoda reguluje stosunki między stronami tak, jakby uczynił to organ prowadzący postępowanie, gdyby ugoda nie doszła do skutku [Wiktorowska 1980, 21]. Zatwierdzenie ugody jest więc „władczym objawem woli organu administracyjnego, niezależnym od samej ugody, stanowiącym wymóg jej ważności. Ugoda niezatwierdzona nie wywołuje żadnych skutków prawnych i nie wchodzi do obrotu prawnego” [Adamiak i Borkowski 2017, 204].

Art. 118 § 3 k.p.a. określa kryteria odmowy zatwierdzenia ugody. Wśród nich jest zawarcie ugody z naruszeniem prawa. Naruszenie przepisów prawa obejmuje zarówno naruszenie przepisów prawa materialnego, jak i przepisów prawa procesowego⁷. Warto jednak zwrócić uwagę na wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie, zgodnie z którym przedłożenie organowi administracji do zatwierdzenia ugody zawartej bez jego wcześniejszego udziału oraz w wypadku braku toczącego się

---

⁷ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 21 listopada 2006 r., VII SA/Wa 1289/06, Lex nr 303245.

w sprawie postępowania nie może zostać uznane za czynność spełniającą przesłanki z art. 114-115 i n. k.p.a. W związku z tym niemożliwe jest wydanie w takiej sytuacji niewadliwego postanowienia w przedmiocie odmowy zatwierdzenia ugody⁸.

Zatwierdzenie bądź odmowa zatwierdzenia ugody następuje w drodze postanowienia, na które służy zażalenie. Postanowienie w tej sprawie powinno być wydane w ciągu siedmiu dni od dnia zawarcia ugody. Przekraczając ten termin, organ naraża się na zarzut bezczynności. W przypadku gdy ugoda zawarta została w toku postępowania odwoławczego, z dniem, w którym stało się ostateczne postanowienie zatwierdzające ugode, traci moc decyzja organu pierwszej instancji, o czym zamieszcza się wzmiankę w tym postanowieniu. Łącznie z postanowieniem zatwierdzającym ugode doręcza się stronom odpis ugody.

Zatwierdzona ugoda jest więc formą kształtowania treści stosunku materialnoprawnego oraz formą zakończenia postępowania w danej instancji [tamże, 565]. Od chwili jej doręczenia lub ogłoszenia zarówno strona, jak i organ związani są jej treścią, ponieważ biorąc pod uwagę treść art. 122 k.p.a. w sprawach nieuregulowanych – do ugody i postanowienia w sprawie jej zatwierdzenia lub odmowy zatwierdzenia – odpowiednio stosuje się przepisy dotyczące decyzji. Ugoda wchodzi więc do obrotu prawnego z chwilą doręczenia stronom postanowienia o jej zatwierdzeniu, chwila ta jest zatem równoznaczna z początkiem bytu prawnego ugody. Od tej chwili ugoda korzysta też z domniemania prawidłowości, co oznacza, że jest ważna i weszła do obrotu prawnego [Wyporska-Frankiewicz 2009].

Ugoda staje się wykonalna z dniem, w którym postanowienie o jej zatwierdzeniu stało się ostateczne, a mianowicie, gdy organ wyższego stopnia utrzymał w mocy postanowienie, na które wniesiono zażalenie, lub na postanowienie to nie wniesiono zażaleń w terminie i termin ten nie został przywrócony. Wobec tego należy odróżnić wykonanie postanowienia o zatwierdzeniu ugody od wykonania samej ugody. W odniesieniu do wykonania postanowienia o zatwierdzeniu ugody brak bowiem podstaw do odmowy zastosowania przepisu art. 143 k.p.a., zgodnie z którym wniesienie zażalenia nie wstrzymuje wykonania postanowienia, jednakże

---

⁸ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Krakowie z dnia 4 marca 2014 r., II SA/Kr 1379/13, Lex nr 1443478.

organ administracji publicznej, który wydał postanowienie, może wstrzymać jego wykonanie, gdy uzna to za uzasadnione. Natomiast w odniesieniu do wykonania ugody należy przyjąć, że staje się ona wykonalna z dniem, w którym postanowienie o jej zatwierdzeniu stało się ostateczne, a zatem przed tym dniem ugoda nie podlega wykonaniu. Ugoda zatwierdzona ostatecznym postanowieniem organu administracji publicznej może stanowić podstawę do wystawienia tytułu wykonawczego w administracyjnym postępowaniu egzekucyjnym [Wróbel 2022].

Ustawodawca nakazał potwierdzić wykonalność ugody zaznaczając w treści art. 120 § 2 k.p.a. że „organ administracji publicznej, przed którym została zawarta ugoda, potwierdza jej wykonalność na egzemplarzu ugody”. Potwierdzenia tego dokonuje organ administracji, przed którym ugoda została zawarta, czyniąc na jej egzemplarzu odpowiednią wzmiankę. Potwierdzenie wykonalności w postaci wzmianki powinno być udzielone zarówno na oryginale, jak i na odpisach ugody. W literaturze przedmiotu wyrażono pogląd, do którego należy się przychylić, że „przesłanką zarówno dobrowolnego, jak i przymusowego wykonania ugody jest [...] nie sam fakt ostateczności postanowienia o zatwierdzeniu ugody, ale potwierdzenie jej wykonalności na egzemplarzu ugody” [Adamiak i Borkowski 2017, 17].

3. Mediacja jako alternatywna metoda rozwiązywania sporu

Drugą instytucją procesową, kluczową dla realizacji zasady polubownego załatwiania spraw, jest instytucja mediacji. Została wprowadzona nowelą z 7 kwietnia 2017 r. W uzasadnieniu projektu ustawy nowelizującej wskazano, że: „Zmiana ta związana jest ze zwiększeniem możliwości polubownego rozwiązywania kwestii spornych w postępowaniu administracyjnym. Stanowi wyraz dążenia do ograniczenia postrzeganej formalistycznie władczości działań administracji oraz do realnego zwiększenia zaufania stron do organów administracji publicznej i wydawanych przez nie rozstrzygnięć⁹”. We wskazanym uzasadnieniu zespół ekspercki przedstawił projekt włączenia do regulacji kodeksowej przepisów o umowie administracyjnej. Propozycji tej towarzyszył pomysł nadania zasadzie ogólnej z art. 13 następującego brzmienia: „§ 1. Organy administracji publicznej,

---

⁹ VIII kadencja, druk sejmowy nr 1183, s. 17.

na każdym etapie postępowania i w granicach obowiązującego prawa, są obowiązane dążyć do polubownego rozstrzygnięcia kwestii spornych oraz ustalania praw i obowiązków będących przedmiotem postępowania w należących do ich właściwości sprawach, w szczególności poprzez: 1) nakłanianie stron do zawarcia ugody – w sprawie, w której uczestniczą strony o spornych interesach; 2) podejmowanie czynności niezbędnych do załatwienia sprawy w formie umowy administracyjnej – w sprawie, w której zawarcie umowy jest możliwe; 3) podejmowanie czynności niezbędnych do przeprowadzenia mediacji – w sprawie, której charakter na to pozwala. § 2. Organy administracji publicznej, na każdym etapie postępowania, udzielają wyjaśnień o możliwości i korzyściach wynikających z zastosowania środków, o których mowa w § 1, a także stwarzają warunki do ich zastosowania” [Kmieciak, Wegner, i Wojtuń 2023, 130].

Na marginesie warto zauważyć, że nowelizacja finalnie nie włączyła do k.p.a. unormowań dotyczących umów administracyjnych, podczas gdy umowa administracyjna stanowi utrwalony element procedur administracyjnych prawie wszystkich europejskich systemów prawnych jako alternatywa wobec aktu administracyjnego [Krawczyk 2017, 118-23]. Warto przypomnieć, że postulaty stworzenia regulacji dotyczącej umowy administracyjnej pojawiły się już w latach 2006-2008¹⁰, jednak dotąd nie zostały zrealizowane. Ostatecznie ustawodawca odrzucił pomysł wyznaczenia procesowych ram dla korzystania z instytucji umowy administracyjnej.

Jak już wskazano wyżej, mediacja stanowi jedną z alternatywnych możliwości ugodowego rozwiązania konfliktu. Cechą charakterystyczną mediacji jest przede wszystkim jej dobrowolność, co oznacza, że strony w każdej chwili mogą zaprzestać mediacji, a jej prowadzenie nie musi skończyć się wypracowaniem kompromisowego rozwiązania sporu. Mając powyższe na uwadze, wobec uczestników postępowania mediacyjnego nie może być stosowana jakkolwiek forma presji czy nacisku w związku z podjęciem mediacji. Stanowi ona bardzo ważny czynnik w postępowaniu wyjaśniającym, w szczególności w sprawach złożonych i skomplikowanych (np. ustalenie warunków zabudowy albo wydanie pozwolenia na budowę w tym

---

¹⁰ W projekcie ustawy – *Przepisy ogólne prawa administracyjnego*; tekst projektu z uzasadnieniem zob. *Prawo do dobrej administracji*, „Biuletyn RPO. Materiały” 2008/60, s. 9 i n.

w przypadku dużych i kontrowersyjnych społecznie inwestycji infrastrukturalnych, ustalenie dopuszczalnego sposobu użytkowania obiektu budowlanego itp.), ponadto posiada charakter prewencyjny (uniknięcie skierowania sprawy do sądu administracyjnego poprzez wyjaśnienie przesłanek i podstawy prawnej rozstrzygnięcia), i przede wszystkim stanowi polubowny sposób osiągnięcia rozstrzygnięcia w postępowaniu, nie stanowiąc przy tym formy załatwienia sprawy administracyjnej.

Mediacja polega na tym, że mediator, niebędący pracownikiem organu administracji publicznej prowadzącego postępowanie, dążąc do polubownego rozwiązania sporu, wspiera uczestników mediacji w wyjaśnieniu i rozważeniu okoliczności faktycznych i prawnych sprawy oraz formułowaniu przez nich propozycji ugodowych – w celu przyjęcia ustaleń dotyczących załatwienia sprawy w granicach obowiązującego prawa, w tym przez wydanie decyzji lub zawarcie ugody. Uczestnikami mediacji mogą być: organ prowadzący postępowanie, strona lub strony tego postępowania. To oznacza, że mediacja może być przeprowadzona w dwóch konfiguracjach: organ – strona i strona – strona. Mediacja prowadzi do zakończenia sporu w sposób ugodowy, ogranicza koszty postępowania i w zasadzie powinna eliminować sytuacje przeniesienia sprawy na drogę postępowania sądowoadministracyjnego [Kmieciak 2017, 22]. Nawet jeśli nie dojdzie do zawarcia ugody, mediacja w postępowaniu administracyjnym zapewnia – o ile jest to możliwe – większy wpływ strony na tworzenie decyzji administracyjnej i może być dobrym instrumentem ochrony jej praw. Decyzja wydana po dokonaniu ustaleń w drodze mediacji upodabnia się do dwustronnego aktu administracyjnego [Knysiak-Sudyka 2020, 668].

Mediacja w toku postępowania może być przeprowadzona, jeżeli pozwala na to charakter sprawy. Użyty w art. 96a § 1 k.p.a. termin „charakter sprawy” jest pojęciem niedookreślonym. Jak słusznie wskazała B. Adamiak, z zestawienia treści przepisów art. 13 § 1 i art. 96a § 1 k.p.a. wynika, że mediacja jest dopuszczalna zarówno w sprawach, w których „przepisy prawa materialnego regulują rozpoznanie i rozstrzygnięcie spraw, w których jednostki mają sporne interesy (np. sprawy z zakresu pozwolenia na budowę, pozwolenia wodnoprawnego, sprawy lokalizacji inwestycji)”, jak i w sprawach, „w których występuje konflikt interesu publicznego z interesem indywidualnym jednostki, przez nałożenie na stronę obowiązku, ograniczenia uprawnienia, ale też przyznanie uprawnienia” [Adamiak i Borkowski

2017, 497]. Natomiast mianem mediacji materialnej autorka określiła ten jej aspekt, który obejmuje treść rozstrzygnięcia przez ustalenie co do sposobu załatwienia sprawy. Z kolei mediacją w ujęciu procesowym nazwała tę, która ograniczona jest tylko do okoliczności faktycznych, choć opowiedziała się za brakiem podstaw do prowadzenia mediacji wyłącznie w takim zakresie, bez łączenia jej z ustaleniami co do samego rozstrzygnięcia [ibid.].

Mediacja może być pożądana w sprawach, w których rozstrzygnięcie pozostawiono uznaniu organu (umożliwiając wszechstronne przeanalizowanie z udziałem stron celowości potencjalnego sposobu rozstrzygnięcia w ramach luzu decyzyjnego pozostawionego przez prawodawcę organowi administracji) [Wegner 2019]. Przedmiotem mediacji może być więc sprawa, gdzie uwidacznia się konflikt interesów i można rozważyć szereg dopuszczalnych prawnie rozwiązań oraz wybrać takie z nich, które będą optymalne w danej sytuacji [Tabernacka 2017, 453]. Dotyczy to także spraw, w których organ ze względu na stosowane pojęcia niedookreślone dokonuje wyważenia różnych interesów.

Mediacja jest dobrowolna, a jej dobrowolność oznacza, że warunkiem dopuszczalności przeprowadzenia mediacji jest wyrażenie przez stronę zgody na przeprowadzenie mediacji. Należy przyjąć, że jest to równoznaczne z powinnością strony wykazywania woli osiągnięcia porozumienia oraz dążenia do rozstrzygnięcia kwestii spornych. Rola mediatora nie może być rozumiana jako dominująca nad uczestnikami mediacji i polegająca na proponowaniu stronom własnych rozwiązań kwestii spornych. Rolą mediatora jest jedynie pomoc i asysta uczestnikom mediacji w poszukiwaniu wspólnych rozwiązań [Przybysz 2021]. W art. 96a § 3 k.p.a. określono cel mediacji, którym jest wyjaśnienie i rozważenie okoliczności faktycznych i prawnych sprawy oraz dokonanie ustaleń dotyczących jej załatwienia w granicach obowiązującego prawa, w tym przez wydanie decyzji lub zawarcie ugody. Powyższy cel obejmuje łącznie etap wyjaśnienia i rozważenia okoliczności faktycznych i prawnych sprawy, który charakterystyczny jest dla fazy postępowania wyjaśniającego, jak i etap dokonania ustaleń dotyczących załatwienia sprawy właściwy dla fazy wydawania rozstrzygnięć.

Organ administracji publicznej, z urzędu lub na wniosek strony, zawiadamia stronę oraz organ współdziałający w sprawie, jeżeli przepis prawa

uzależnia wydanie decyzji od zajęcia stanowiska przez inny organ, w przypadku, gdy ten organ nie zajął stanowiska, o możliwości przeprowadzenia mediacji. W przypadku złożenia wniosku o przeprowadzeniu mediacji strona może wskazać mediatora. Natomiast w zawiadomieniu o możliwości przeprowadzenia mediacji organ administracji publicznej zwraca się do stron o: wyrażenie zgody na przeprowadzenie mediacji oraz wybranie mediatora określając termin czternastu dni od dnia doręczenia zawiadomienia i pouczając o zasadach prowadzenia mediacji oraz ponoszenia jej kosztów. Jeżeli strony nie wyrażą zgody na przeprowadzenie mediacji w powyższym terminie, mediacji nie przeprowadza się.

Stosownie do art. 96d k.p.a., jeżeli uczestnicy mediacji wyrazili zgodę na przeprowadzenie mediacji, organ administracji publicznej wydaje postanowienie o skierowaniu sprawy do mediacji. Postanowienie doręcza się stronom oraz organowi. W postanowieniu o skierowaniu sprawy do mediacji wskazuje się mediatora wybranego przez uczestników mediacji, a jeżeli uczestnicy mediacji nie wybrali mediatora, wskazuje się mediatora wybranego przez organ administracji publicznej, posiadającego odpowiednią wiedzę i umiejętności w zakresie prowadzenia mediacji w sprawach danego rodzaju.

Kierując sprawę do mediacji, organ administracji odracza rozpatrzenie sprawy na okres dwóch miesięcy. Już na etapie skierowania sprawy do mediacji (czyli wydania postanowienia) organ administracji publicznej powinien zawiadomić strony, że nie zostanie ona załatwiona w terminach określonych w art. 35 k.p.a. Wprawdzie ustawodawca użył terminu „odroczenie”, jednak jest on nieznanym postępowaniu administracyjnemu. Z tego względu zastosowanie art. 36 k.p.a. będzie prawidłowe [Bursztynowicz i Sługocka 2020]. Wydłużenie dwumiesięcznego terminu, może nastąpić na zgodny wniosek stron albo z innych ważnych powodów. Inne ważne powody, z których ten termin może zostać wydłużony, pozostawione zostały uznaniu administracyjnemu. Przykładowo można tu wskazać możliwość osiągnięcia porozumienia w najbliższym czasie albo chorobę strony uniemożliwiającą jej uczestnictwo w mediacji.

Z przebiegu mediacji mediator sporządza protokół stanowiący swoiste sprawozdanie z tego postępowania, który zawiera: 1) czas i miejsce przeprowadzenia mediacji; 2) imiona i nazwiska (nazwy) oraz adresy (siedziby)

uczestników mediacji; 3) imię i nazwisko oraz adres mediatora; 4) dokonane ustalenia co do sposobu załatwienia sprawy; 5) podpis mediatora oraz uczestników mediacji, a jeżeli którykolwiek z uczestników mediacji nie może podpisać protokołu, wzmiankę o przyczynie braku podpisu.

Mediator niezwłocznie przedkłada protokół z przebiegu mediacji organowi administracji publicznej w celu włączenia go do akt sprawy i doręcza odpis tego protokołu uczestnikom mediacji. Jeżeli w wyniku mediacji zostaną dokonane ustalenia dotyczące załatwienia sprawy w granicach obowiązującego prawa, organ administracji publicznej załatwia sprawę zgodnie z tymi ustaleniami, zawartymi w protokole z przebiegu mediacji.

Sposób załatwienia sprawy powinien znaleźć odzwierciedlenie w wiążącym organ administracji protokole z mediacji, stanowiącym zarazem zamknięcie czynności dochodzenia do ustaleń. Ich realizacja może nastąpić albo przez wydanie zgodnej z tymi ustaleniami decyzji, albo przez zawarcie ugody. Sporządzenie tej ostatniej na podstawie treści protokołu z mediacji stanowi zatem czynność o charakterze technicznym, redakcyjnym (jest odwzorowaniem poczynionych już ustaleń). Jej dopełnienie może odbywać się dwojako, z udziałem pracownika organu administracji albo mediatora. Zakończenie działalności tego ostatniego może zatem następować wraz z przesłaniem protokołu z mediacji organowi prowadzącemu postępowanie albo też ulec przesunięciu na moment przygotowania dokumentu ugody. Ten gotowy wynik mediacji wymaga dla swej skuteczności tylko postanowienia o zatwierdzeniu; zawarcie ugody przed mediatorem nie zwalnia organu z obowiązku jej zatwierdzenia. Nie ma jednak przeszkód, aby mimo uruchomienia mediacji, a nawet wypracowania założeń przyszłej ugody, została ona zawarta bez angażowania mediatora. Potrzeba taka może wynikać zarówno z utraty zaufania do osoby mediatora, jak i uchylenia się przez niego od podjęcia się tej czynności. Zawarcie ugody przed mediatorem wypada uznać za zabieg bardziej efektywny, m.in. ze względu na lepszą znajomość intencji stron i poczynionych uzgodnień oraz oszczędność czasu [Wegner 2019]. Natomiast w przypadku niepowodzenia mediacji organ administracji prowadzący postępowanie wydaje postanowienie o zakończeniu mediacji i załatwia sprawę (art. 96e § 3 k.p.a.).

Zakończenie

Podsumowując powyższe rozważania należy wskazać, iż polubowne załatwienie sprawy jest alternatywnym sposobem rozstrzygnięcia sprawy administracyjnej, na którą wpływ ma strona postępowania, w przeciwieństwie do tradycyjnej formy zakończenia postępowania. Jest jedną z zasad ogólnych postępowania administracyjnego, której celem jest zachęcenie stron do wspólnego poszukiwania kompromisu co do możliwego rozwiązania sporu. Dąży do ograniczenia postrzeganej jednostronności i władczości działania administracji oraz do realnego zwiększenia zaufania stron do organów administracji publicznej i wydawanych przez nie rozstrzygnięć. Organ administracji publicznej realizując zasadę polubownego załatwienia ma obowiązek nakłaniać do zawarcia ugody w sprawach, w których uczestniczą strony o spornych interesach, a także informowania o możliwości przeprowadzenia mediacji pomiędzy organem administracji publicznej a stroną lub stronami tego postępowania bądź też wyłącznie pomiędzy stronami. Ugodowe załatwienie sprawy, w tym również mediacje, zalicza się do niewładczych form działania administracji. Dzięki ograniczeniu władczości w działaniach organu strony mają możliwość kształtowania swoich praw i obowiązków wynikających z przepisów prawa materialnego. Zarówno ugoda, jak i mediacja są alternatywnymi metodami rozwiązania sporu, a także wyrazem dążenia do polubownego załatwienia kwestii spornych, co zostało zawarte w jednej z podstawowych zasad ogólnych postępowania administracyjnego (art. 13 k.p.a.). Pomiedzy obiema instytucjami występują zarówno podobieństwa, jak i różnice. Podstawową cechą wspólną jest dobrowolność, czyli nie jest możliwe zmuszanie kogokolwiek do zawarcia ugody czy uczestnictwa w mediacji. Różnice zaś dotyczą roli organów oraz form rozstrzygnięć kończących postępowania ugodowe lub mediacyjne.

PIŚMIENNICTWO

- Adamiak, Barbara, i Janusz Borkowski. 2017. *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Arkuszevska, Aneta. 2012. „Ugoda – hybryda w postępowaniu administracyjnym.” W *Władztwo administracyjne. Administracja publiczna w sferze imperium i w sferze dominium*, red. Jan Łukasiewicz, 17-28. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.

- Arkuszevska, Aneta. 2014. „Mediacja a ugoda.” W *Administracja niewładcza*, red. Agata Barczewska-Dziobek, i Katarzyna Kłosowska-Lasek, 102-108. Rzeszów: Wydawnictwo Uniwersytetu Rzeszowskiego.
- Arkuszevska, Aneta. 2017. „Dostęp do informacji o ADR i ODR a rozwój alternatywnych metod rozwiązywania sporów.” W *Reforma ochrony danych osobowych a jawność dostępu do informacji sądowej – aspekty proceduralne*, red. Mariusz Jabłoński, Kinga Flaga-Gieruszyńska, i Krzysztof Wygoda, 121-35. Wrocław: E-Wydawnictwo. Prawnicza i Ekonomiczna Biblioteka Cyfrowa. Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Bursztynowicz, Michał, i Martyna Sługocka. 2020. *Postępowanie administracyjne dla jednostek samorządu terytorialnego*. Warszawa: Wolters Kluwer. Lex el.
- Kalisz, Anna, i Adam Zienkiewicz. 2014. *Mediacja sądowa i pozasądowa. Zarys wykładu*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Klimaszewski, Michał. 2018. „Zasady ogólne postępowania administracyjnego.” W Wojciech Federczyk, Michał Klimaszewski, i Bartosz Majchrzak, *Postępowanie administracyjne*, 20-43. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Kmieciak, Zbigniew. 2004. *Mediacja i koncyliacja w prawie administracyjnym*. Kraków: Wydawnictwo Zakamycze.
- Kmieciak, Zbigniew. 2017. *Partycypacja w postępowaniu administracyjnym. W kierunku uspołecznienia interesu społecznego*. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Kmieciak, Zbigniew, Joanna Wegner, i Maciej Wojtuń, 2023. „Komentarz do art. 13.” W *Kodeks Postępowania Administracyjnego. Komentarz*, red. Zbigniew Kmiecik, Joanna Wegner, i Maciej Wojtuń. Warszawa: Wolters Kluwer. Lex el.
- Knysiak-Sudyka, Hanna. 2019. „Komentarz do art. 114a k.p.a.” W *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. Hanna Knysiak-Sudyka. Warszawa: Wolters Kluwer. Lex el.
- Knysiak-Sudyka, Hanna. 2020. „Perspektywy mediacji w postępowaniu administracyjnym.” W *Władza w przestrzeni administracji publicznej*, red. Zofia Duniewska, Renata Lewicka, i Marek Lewicki, 664-75. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego.
- Krawczyk, Agnieszka. 2017. „Umowa administracyjna (art. 1 pkt 1, art. 13, art. 35 § 5, art. 104 § 1, art. 113l-113r, art. 156 § 1 pkt 3).” W *Raport Zespołu eksperckiego z prac w latach 2012-2016. Reforma prawa o postępowaniu administracyjnym*, red. Zbigniew Kmiecik, 118-34. Warszawa: Wolters Kluwer.
- Przybysz, Piotr. 2022. „Komentarz do art. 13 k.p.a.” W *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz aktualizowany*, red. Piotr Przybysz. Warszawa: Wolters Kluwer. Lex el.

- Tabernacka, Magdalena. 2017. „Opinia dotycząca propozycji w przedmiocie mediacji, przedstawionych w toku prac Zespołu.” W *Reforma prawna o postępowaniu administracyjnym: raport Zespołu Ekspertkiego z prac w latach 2012-2016*, red. Zbigniew Kmieciak, 451-60. Warszawa: Państwo i Społeczeństwo.
- Wegner, Joanna. 2019. „Komentarz do art. 96(n) k.p.a.” W *Kodeks postępowania administracyjnego. Komentarz*, red. Zbigniew Chróścielewski, i Zbigniew Kmieciak. Warszawa: Wolters Kluwer. Lex el.
- Weitz, Karol, i Katarzyna Gajda-Roszczyńska. 2008. *Alternatywne metody rozwiązywania sporów w sprawach konsumenckich*. Cz. 1: ADR – Arbitraż i Mediacja. Warszawa: Wydawnictwo C.H. Beck.
- Wiktorowska, Aleksandra. 1980. „Uгода administracyjna i postanowienie o zatwierdzenie/odmowie zatwierdzenia ugody.” *Organizacja. Metody. Technika* nr 8-9:19-23.
- Wróbel, Andrzej. 2020. „Komentarz do art. 13 k.p.a.” W Małgorzata Jaśkowska, Martyna Wilbrandt-Gotowicz, i Andrzej Wróbel, *Kodeks postępowania administracyjnego*. Warszawa: Wolters Kluwer. Lex el.
- Wróbel, Andrzej. 2022. „Komentarz do art. 120 k.p.a. Wykonalność ugody.” W Małgorzata Jaśkowska, i Martyna Wilbrandt-Gotowicz, *Komentarz aktualizowany do kodeksu postępowania administracyjnego*. Warszawa: Wolters Kluwer. Lex el.
- Wyporska-Frankiewicz, Joanna. 2009. *Publicznoprawne formy działania administracji o charakterze dwustronnym*. Warszawa: Oficyna. Lex el.
- Żukowski, Ludwik, i Robert Sawuła. 2002. *Postępowanie administracyjne i postępowanie przed Naczelnym Sądem Administracyjnym*. Warszawa: Wolters Kluwer.